Bijlage 1 bij raadsstartnotitie over duurzame inzet groene reststromen

Aan welke knoppen kan gedraaid worden ten aanzien van de inzet van groene reststromen?

Hieronder vindt u een overzicht en toelichting op de knoppen waar u als raad aan kan draaien ten aanzien van de duurzame verwerking van groene reststromen.

Lokaal inzetten of schaalvergroting?	
	Knop naar links: we willen dat onze producten zo veel mogelijk binnen de gemeentegrenzen ingezet worden.
	Knop in het midden: We faciliteren lokale initiatieven én werken mee aan minimaal één initiatief voor hoogwaardige verwerking via een initiatief met een grote hoeveelheden
	Knop naar rechts: we zetten in op schaalvergroting en verwerken onze groene reststromen primair via initiatieven met een groot

Deze eerste vraag komt voort uit de constatering dat hoogwaardige verwerking doorgaans alleen mogelijk is als het initiatief een bepaalde orde van grootte heeft. Een installatie die bijvoorbeeld plaatmateriaal maakt uit maaisel, heeft geen haalbare business case als die enkel maaisel uit één gemeente verwerkt. Deze constatering trekt direct de veronderstelling in twijfel dat lokale afzet per definitie altijd de meeste duurzame en / of goedkope optie is.

In hoeverre moet de geldstroom binnen Staphorst blijven?	
	Knop naar links: we willen dat de totale geldstroom zoveel mogelijk binnen Staphorst blijft. Ofwel: we werken zoveel mogelijk samen met lokale ondernemers.
	Knop in het midden: we houden zoveel mogelijk rekening met lokale ondernemers, maar de overige overwegingen wegen ook net zo zwaar mee.
	Knop naar rechts: bij deze keuze laten we buiten beschouwing of we lokale ondernemers een rol moeten spelen.

Dit is in feite een verdieping op de vorige vraag. Op het eerste gezicht lijkt het een eenvoudige keuze: “natuurlijk moet het geld zo veel mogelijk binnen Staphorst blijven”. Die keuze kan echter ook betekenen dat we daarmee niet meewerken aan innovaties die juist een groter schaalniveau vereisen. Een voorbeeld hiervan is het project verwaarden groene reststromen van de gebiedscoöperatie zuidwest Drenthe. Hierin werken partijen in de regio samen om een gezamenlijke installatie te realiseren waarin maaisels zo optimaal mogelijk gebruikt worden.

Wiens belang moet een nieuwe werkwijze primair dienen?	
	Knop naar links: we maken voornamelijk nieuw beleid voor de gemeente zelf. De nieuwe werkwijze moet voor de gemeente bijvoorbeeld makkelijker of goedkoper worden.
	Knop in het midden: De gemeente moet er iets aan hebben, maar andere – bij de volgende vraag te definiëren - stakeholders ook. Zoeken naar algemeen gedeeld belang.
	Knop naar rechts: De gemeente luistert primair naar wat haar omgeving nodig heeft, en richt haar beleid daar op in. Dienstbaar zijn aan omgeving.

Waar het bij deze vraag om gaat is dat de gemeente de keuze heeft of zij wel of niet invloed wil uitoefenen op wie wat met de groene reststromen gaat doen. In het geval dat de gemeente primair vanuit haar eigen belang denkt, kan het zijn dat ze bijvoorbeeld als voorwaarde stelt dat het zo goedkoop mogelijk moet, en dat het haar niet uitmaakt wat er met het maaisel gebeurt. Een ander uiterste is dat zij actief uitvraagt waar het grootste maatschappelijke belang ligt, en dat zij haar werkwijze daarop inricht.

Welk transitie moet een nieuwe werkwijze primair dienen?	
	Knop naar links: primaat moet liggen bij energietransitie
	Knop in het midden: primaat moet liggen bij klimaatadaptatie
	Knop naar rechts: primaat moet liggen bij circulaire (biobased) economie

Slim omgaan met groene reststromen kan meerdere transities dienen. Stel bijvoorbeeld dat groene reststromen vergist of vergast worden. In dat geval kan de gemeente Staphorst bijdragen aan haar doelstelling voor de energietransitie. Het kan echter ook zijn dat u het veel belangrijker vindt dat de bouwsector gebruik kan maken van biobased materialen. Een andere keuze is dat u het vooral belangrijk vindt dat groene reststromen ingezet worden om partijen te helpen zich aan te passen aan het veranderende klimaat. Bijvoorbeeld doordat bepaalde bodemverbeteraars meer vocht vast houden en omdat zij een positieve bijdragen leveren voor de biodiversiteit.

Cascadering	
	Knop naar links: verbranding / vergisting van afval met als doel om hier energie mee op te wekken
	Knop in het midden: hoogwaardig hergebruik
	Knop naar rechts: preventie. (in dit geval kunnen we dit opvatten als niet of minder maaien, minder of niet schouwen van sloten en minder of niet meer opruimen van bladafval)

Een belangrijk begrip in de Bio Based Economy[1] is cascadering. Dat houdt in dat alle componenten van de biomassa zo goed mogelijk benut worden, en dat als eerst de componenten gebruikt worden met de hoogste toegevoegde waarde. In een Bio Based Economy gaat het dus om gebruik van andere grondstoffen, maar ook om het zo hoogwaardig mogelijk inzetten van die grondstoffen, oftewel biomassa. De toegevoegde waarde van biomassa wordt bepaald door de toepassing. Dit wordt vaak weergegeven aan de hand van een waardepiramide. Boven aan in de waardepiramide staan de gezondheids- en lifestyleproducten (Fragrance, Farma en Fine chemicals). Daarna volgen voeding voor mens en dier (Food en Feed). Dat heeft een iets lagere maar nog steeds hoge toegevoegde waarde en een groter volume. Dan volgt de chemie (Fermentatie, Fertilizers en Fibers) en tenslotte de energietoepassingen (Fuel en Fire).

Welke rol moet de gemeente hebben?	
	Knop naar links: passieve rol. Gemeente moet er zo min mogelijk werk mee hebben. In feite is dit het voortzetten van het huidige beleid, mogelijk wat aanpassingen in het contract met de ROVA.
	Knop in het midden: faciliterende / kader scheppende rol. Gemeente schept kaders / voorwaarden waarbinnen initiatieven tot stand kunnen komen.
	Knop naar rechts: actieve rol. De gemeente neemt actief de rol van producent aan. Dit betekent ook dat de gemeente zelf actiever deelneemt in het ‘productieproces’.

Bij de beweging Van Afval Naar Grondstof past dat de keten anders ingericht wordt, en dat de rol van de gemeente wellicht veranderd. In de situatie waarin we groene reststromen beschouwen als afval, zijn wij een partij die plat gezegd ergens vanaf moet. Maar zodra een gemeente de reststromen beschouwd als grondstof, kan zij ook de rol van producent aannemen. Daar horen andere verantwoordelijkheden en taken bij. Bijvoorbeeld dat een gemeente de grondstof schoon en onverdacht moet opleveren. Dit heeft gevolgen ten aanzien van de werkwijze. Een tussenmodel is dat de gemeente duidelijke kaders schept, maar dat zij zo min mogelijk actieve taken oppakt.

---

[1] *Hiermee wordt de transitie bedoeld van een economie die afhankelijk is van fossiele grondstoffen naar een economie die voornamelijk draait op biomassa.*

Geld	
	Knop naar links: de kosten moeten op korte termijn omlaag
	Knop in het midden: de kosten mogen gelijk blijven
	Knop naar rechts: de kosten mogen zelfs wat stijgen als we daarmee andere (duurzaamheids)doelen halen.

De gedachte dat wij afval kunnen inzetten als grondstof, leidt doorgaans rechtstreeks tot de gedachte dat dit geld gaat opleveren. Bij een werkbezoek aan de gemeente Dalfsen – die hun maaisel primair inzetten als bodemverbeteraar bij boeren – werd echter al snel duidelijk dat kostenbesparingen in de praktijk niet haalbaar zijn. Wellicht is er iets mogelijk in aanbestedende sfeer waarbij puur wordt geselecteerd op prijs. In dat geval neemt het risico op dubieuze verwerkingstechnieken echter wel toe.

Participatie: hoe kunnen partijen meedenken over een mogelijke nieuwe werkwijze?	
	Knop naar links: we bepalen zelf de koers en informeren partijen daar over (informeren)
	Knop in het midden: we consulteren belanghebbenden en maken vervolgens een belangenafweging
	Knop naar rechts: we vragen belanghebbenden om een gezamenlijk advies op te stellen.

Hoe betrekken wij belanghebbenden bij de totstandkoming van de nieuwe werkwijze? Bepaald de gemeente zelf de koers en worden partijen daarover geïnformeerd? Of kunnen alle partijen vooraf hun belangen inbrengen en maakt de gemeente daar een belangenafweging over? Een variant kan ook zijn dat partijen zelf met een advies komen.